

BOGUSŁAW ŚLIWERSKI
Akademia Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie

PROFESOR ZBYSZKO MELOSIK – DOKTOREM HONORIS CAUSA UNIWERSYTETU SZCZECIŃSKIEGO

W dn. 18 października 2018 r. odbyła się uroczystość nadania tytułu **Doktora Honoris Causa Uniwersytetu Szczecińskiego** znakomitemu profesorowi pedagogiki, wybitnemu humaniście, a zarazem wyjątkowemu organizatorowi akademickich procesów transformacyjnych nie tylko na Wydziale Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, ale także wiceprzewodniczącemu KNP PAN – **Profesorowi Zbyszko Melosikowi**.

Profesor Zbyszko Melosik ukończył w 1979 r. magisterskie studia politologiczne na Wydziale Nauk Społecznych UAM, zaś w latach 1983–1986 studia doktoranckie w Instytucie Socjologii UAM. W 1986 r. obronił dysertację doktorską na tym samym Wydziale, poświęcając ją socjologicznym i politologicznym kontekstom ruchu olimpijskiego w okresie od Pierre'a Coubertein'a do współczesności. Warto zatem zwrócić uwagę na to, jak wspinał się drogę przeszedł w swoim rozwoju naukowym, zataczając krąg badania myśli humanistycznej od olimpizmu do piłki nożnej, której poświęcił swoją ostatnią (na szczęście nie w ogóle, tylko w wymiarze temporalnym) monografię pt. *Piłka nożna. Tożsamość, kultura i władza* (UAM 2016).

Wszystko to, co wydarzyło się w życiu osobistym i naukowym Kandydata do momentu otrzymania tak zaszczytnej godności Uniwersytetu Szczecińskiego, jest Jego otwarciem się na pedagogikę jako naukę humanistyczno-społeczną, zapoczątkowanym habilitacją już na Wydziale Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu w 1995 r., gdzie w swoim dorobku przedłożył m.in. niezwykle interesującą dysertację habilitacyjną pt. *Współczesne amerykańskie spory edukacyjne. Między socjologią edukacji a pedagogiką postmodernistyczną* (UAM 1995).

Był to niewątpliwie kolejny przełom w polskiej pedagogice interdyscyplinarnej myślenia o edukacji w kontekście postmodernistycznej filozofii, socjologii i pedagogice, który zbliżał do siebie te nauki ze względu na transwersalną potrzebę i wartość odczytywania oraz rozumienia swoistości edukacji w ponowoczesnym świecie. Jeszcze w tym samym roku Zbyszko Melosik – już jako samodzielny pracownik naukowy – wydał kolejną monografię pt. *Postmodernistyczne kontrowersje wokół edukacji* (Toruń–Poznań 1995), w której poszerzył i pogłębił analizy socjokulturowe i pedagogiczne doświadczanej także w Polsce transformacji politycznej oraz humanistycznej w przestrzeni nauk społecznych.

Analizę postmodernistycznego dyskursu poprzedził krytyką tej części polskich intelektualistów, którzy nie bacząc na własną ignorancję lub fałszywie pojmowany prymat własnej pedagogii usiłowali, zaprzeczyć jego wartościom. Zapewne było bolesne dla nich ujawnienie mechanizmów rywalizacji o status lokującego się wówczas w centrum badań dyskursu postmodernistycznego na tle walki dyskursów o prymat w świecie naukowym. Podejście postmodernistyczne pomagało nam wszystkim dostrzec spory teoretyczne w naukach o wychowaniu z perspektywy walk różnych wersji rzeczywistości o to, która z nich stanie się tą „obowiązującą” i „naturalną”.

Dzięki niezwykle pogłębionym o światową literaturę badaniom mogliśmy śledzić wraz z prof. UAM Z. Melosikiem, jakie problemy i pytania stawia lub wyodrębia dyskurs postmodernistyczny, które mogłyby być ważne dla zrozumienia (i przekształcenia) rzeczywistości kulturowej i społecznej, w tym szczególnie dla współczesnej edukacji. Jest to możliwe, gdyż Profesor należy do elitarnego grona stypendystów Polsko-Amerykańskiej Komisji Fulbrighta, był wielokrotnie zapraszany jako visiting professor na uniwersytety w Holandii, Niemczech, Szwecji, Norwegii, Hiszpanii, Argentynie, Australii czy Włoch. Nie miał zatem problemu z badaniem odmienności perspektyw teoretycznych, normatywnych poszczególnych dyskursów postmodernistycznych czy modernistycznych.

Od 2010 r. Z. Melosik należy do grona członków norweskiej (regionalnej) Agder Academy of Science and Letters. W każdej ze swoich rozpraw, a to należy do rzadkości w polskiej humanistyce, wyraźnie określa własne stanowisko epistemologiczne i aksjologiczne. Prowadzone przez niego badania socjopedagogiczne pozwalają zrozumieć zmiany w świecie cywilizacji Zachodu, demokracji, społeczeństw otwartych, pluralistycznych o najwyższym poziomie rozwoju gospodarczego i naukowego, a do których III Rzeczpospolita usilnie zmierzała z nadzieją na co najmniej zbliżenie się do jak najwyższych w powyższym zakresie standardów zachodnioeuropejskich i amerykańskich.

Każda kolejna książka Profesora rozchwytywana była przez środowisko nauk humanistycznych i społecznych, będąc zarazem świadectwem ogromnego skoku kulturowego i metodologicznego w badaniach pedagogicznych. Każdy, kto jako

pedagog chciał na zrekonstruowanych w tej monografii przesłankach kreować lokalną, nietotalizującą politykę i edukację w Polsce, mógł także uświadomić sobie czekające go problemy i dylematy. Jakże oczywistą stała się rekomendacja Rady Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu Profesora Zbyszko Melosika w 1998 r. do nadania mu tytułu naukowego profesora, co zresztą zostało potwierdzone w toku postępowania w tej Radzie i Centralnej Komisji Do Spraw Stopni i Tytułów. W czasach, kiedy pedagogika lokowała się w rankingach krajowych na I miejscu najbardziej obleganych studiów w naszym kraju (k. lat 90. XX w. i pocz. pierwszej dekady XXI w.), a większość samodzielnych i pomocniczych pracowników nauki podejmowała się zatrudnienia w drugim czy trzecim miejscu akademickiej przestrzeni, prof. Z. Melosik także pracował dodatkowo.

Tworzył nowe, a paralelne do uniwersyteckiego w UAM środowiska naukowo-badawcze, uruchamiał kolejne projekty badawcze i wydawał znakomite rozprawy naukowe. Przykładowo, kierując Katedrą Nauk o Zdrowiu w Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu nie tylko wypromował doktorów nauk humanistycznych w dyscyplinie pedagogika, ale także wydawał z nimi kolejne publikacje. Jedną z wielu takich rozpraw była praca zbiorowa pod Jego redakcją pt. *Ciało i zdrowie w społeczeństwie konsumpcji* (Poznań–Toruń 1999), w której połączył tym razem swoje własne badania z prowadzonymi w tym samym zakresie przez jego współpracowników z Wydziału Nauk o Zdrowiu Akademii Medycznej w Poznaniu. Dzięki nieustannemu przekraczaniu pól badawczych, wydawałoby się zarezerwowanych dla autonomicznych w sensie sejentystycznym nauk, mieliśmy możliwość pogłębienia powyższego dyskursu o nowe perspektywy i sposoby badań.

Nie sposób nie dostrzec w jakże bogatym dorobku naukowym Profesora Zbyszko Melosika rozpraw, w których sięga po teorię reprodukcji ekonomicznej i kulturowej, by lepiej zrozumieć współczesną szkołę uprawomocniającą narzucenie arbitralności kulturowej grupy dominującej określonej społeczności oraz potwierdzając zarazem występowanie nierówności społecznych w tym zakresie. Lepiej dostrzegamy dzięki publikacjom tego Uczonego, że edukacja powszechna staje się bezradna wobec podziałów i różnic społecznych, kulturowych oraz ekonomicznych wśród dzieci i młodzieży czy ich środowisk socjalizacyjnych, uporczywie starając się narzucić wszystkim pożądaną styl (zdrowego) życia tak, jakby wszyscy w istocie mieli do tego równy dostęp.

W bogactwie przedmiotów i problemów badawczych znalazła się u Z. Melosika kwestia akademicka. Pełniąc przez dwie kadencje funkcję dziekana Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu, kształcąc kadry naukowe w kraju w roli promotora ponad dwudziestu rozpraw doktorskich, recenzenta habilitacji i wniosków o tytuł naukowy profesora, pełniąc trzykrotnie funkcję członka Centralnej Komisji Do Spraw Stopni i Tytułów, od kilkunastu lat angażując się

czynnie w Komitecie Nauk Pedagogicznych PAN, gdzie obecnie jest jego wiceprzewodniczącym, poświęcił *universitas* znakomitą rozprawę naukową pt. *Uniwersytet i społeczeństwo. Dyskursy wolności, wiedzy i władzy* (Poznań 2002).

Ta z niebywałym talentem analityczno-syntetycznym książka poświęcona społecznym przemianom w zakresie funkcji i roli uniwersytetu ukazała się w niezwykle ważnym dla polskiego środowiska akademickiego i związanej z nim polityki oświatowej państwa momencie, gdyż z jednej strony wpisała się w nurt zainicjowanej przez ówczesny resort edukacji, nauki i sportu społecznej debaty nad resortowym projektem *Strategia rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce do roku 2010*, z drugiej zaś odpowiadała na szereg dylematów w zakresie toczącej się, z chwilą powołania w naszym kraju Uniwersyteckiej oraz Polskiej (dawniej Państwowej) Komisji Akredytacyjnej, dyskusji na temat jakości kształcenia w szkolnictwie wyższym. Profesor Z. Melosik został zresztą członkiem UKA, a do dziś jest ekspertem PKA uczestnicząc w ocenie kształcenia na kierunku pedagogika w krajowych uczelniach akademickich i szkołach wyższych.

Doktor Honoris Causa należy do **pokolenia transformatywnych intelektualistów** wykorzystując dany mu czas na potęgowanie twórczego zaangażowania w sprawy istotne dla poznańskiej Alma Mater, polskiej pedagogiki oraz dla całego jej środowiska akademickiego! Został liderem zarządzania Wydziałem Studiów Edukacyjnych w gronie kierujących izomorficznymi jednostkami w całym kraju, który w tym okresie zdobył palmę pierwszeństwa, nadając zupełnie nowy wymiar budowaniu szkół uniwersyteckiej nauki, a przy tym znakomicie łącząc tradycję z przyszłością, doceniając, eksponując i kontynuując najlepsze tradycje swoich poprzedników (dziekanów: Zbigniewa Kwiecińskiego, Kazimierza Przyszczypkowskiego, Wiesława Ambrozika) oraz otwierając swoim wsparciem nową kartę rozwoju tej jednostki pod kierownictwem swej koleżanki, prof. Agnieszki Cybal-Michalskiej.

Jest genialnym tłumaczem rozpraw anglojęzycznych i moderatorem międzynarodowych kongresów, wnikliwym recenzentem w ponad 30 przewodach doktorskich i w ponad 40 łącznie postępowaniach habilitacyjnych oraz na tytuł naukowy profesora. W roku 2005 został redaktorem wydawniczym, a potem naukowym (także współautorem wstępu) do wydanego przez PWN polskiego tłumaczenia fundamentalnego dzieła amerykańskiego z zakresu socjologii pt. *Women, Men and Society* autorstwa C. Renzetti i D. Curran. Monografia ta miała wiele wydań w USA, a w Polsce już dwie edycje, ciesząc się ogromnym zainteresowaniem naukowców kilku dziedzin nauki. Pracowitością, często bezinteresownemu oddaniu sprawom uniwersytetu jako dobra wspólnego, Doktor Honoris Causa Uniwersytetu Szczecińskiego jest źródłem akademickiej kultury i troski o ponadczasowe wartości. Ma to miejsce zapewne właśnie dlatego, że przeszył swoimi badaniami do samego jądra kulturę popularną, świat migotania potocznych znaczeń, pozo-

ranctwa, zanikania w wyniku globalizacji etosu badań oraz błędy w polityce publicznej państwa wobec szkolnictwa wyższego i nauki.

Wyróżniony 18 października 2018 r. profesor nauk społecznych znakomicie służy polskiej pedagogice, ucieleśniając typ uczonego z pasją badającego kolejne fragmenty edukacyjnej rzeczywistości. Jego wiedza, umiejętności i kompetencje przyciągają rzesze młodych uczonych, których potrafi zachwycić dążeniem do PRAWDY jako wartości autotelicznej. Oby młodszy adepci nauki, także w jego środowisku, skorzystali z tych dokonań i doświadczeń Mistrza.